

Un testimoni necessari

Assaig

Jo vaig ser un nen soldat

Lucien Badjoko

Amb la col·laboració de Katia Clarens
La Campana. Barcelona, 2006

Gemma Casamajó

Emparellar guerra i infantesa hauria de provocar una desraó. La realitat, ara i adés, demostra que no és així. I una prova com una casa n'és la publicació del llibre *Jo vaig ser un nen soldat*, escrit a quatre mans per Lucien Badjoko i Katia Clarens. El que va ser, d'entrada, una coincidència entre un distingit i ferotge nen soldat africà i una tenaç i valenta periodista francesa va convertir-se en una relació que ha convergit en aquest relat autobiogràfic. Clarens, doncs, ha posat l'espatlla i ha donat la mà a Badjoko en tot el procés d'escriptura d'aquesta obra articulada per un narrador protagonista que explica com amb 12 anys es va convertir en nen soldat, un *kadogo*, que en suahili significa massa petit perquè les armes que ha de manejar són més grans que ell. Com

L'africà Lucien Badjoko va ser un nen soldat. CRISTINA CALDERER

30.000 nens més, va participar, primer, amb les milícies rebels per derrotar el dictador del Zaire i, després, a la guerra civil de la rebatejada República Democràtica del Congo. Així doncs, un alistament voluntari a les milícies es va transformar en un romandre obligatori, fins que, als setze anys, va poder escapar i ingressar en un centre de reinserció.

Jo vaig ser un nen soldat guarda una relació directa amb la narració periodística i amb la literatura testimonial. Des d'una òptica positiva, hauríem de parlar d'una peça híbrida que combina elements de la crònica periodística, l'autobiografia, el llibre de memòries i l'assaig. La mirada de Lucien

Badjoko és la mirada d'un nen sol obsesionat per descifrar i comprendre per la doble via –la racional i l'emocional– l'horror de la guerra a través d'un relat que no busca una veritat absoluta i incontestable, sinó una veritat deliberadament relativa i personal; i a través d'un relat a cara descoberta, perquè de la mateixa manera que l'autor no amaga els abusos que va patir, tampoc amaga els abusos que va cometre durant el conflicte.

El resultat és una obra necessària i gens còmoda, perquè el lector no pot empatitzar amb un protagonista que, segurament com ningú, no té la raó sinó en tot cas les seves raons per fer el que va fer.

Summa d'aquari

Poesia

La presó de l'aigua

Josep Lluís Roig

Premi Ibn Hazm
Bromera. Alzira, 2006

Jordi Llavina

Hi ha aquell primer poema-divisa de *Llibre d'amic*, de Vinyoli –Roig, per a l'encapçalament, tria uns versos que no són aquests–, que diu: "He naufragat en una mar profunda: / no em parleva de platges. / Tu, amiga, mereixes / un cant sense falliments". Potser hi he pensat pels versos que parafrasegen Leopardi del poema inicial d'aquesta obra, "I el naufragar m'és dolç en aquest mar". O potser pel to de l'obra, per aquesta aposta per practicar una poesia realista i moral que incorpori aquelles crides al transcendent de la millor poesia postsimbolista.

"Un aquari és el mar com un poema és el món".

L'aquari pot mostrar tot d'espècies (conté el mar): Ofèlies retudes, perles que eren ulls, fustes rompudes de barca. Però també, molt més encara, tot el que hi neda. L'aleta que talla l'aigua, la bombolla que justifica la vida, el roig de les algues.

Maduresa. En aquest seu llibre de maduresa, el poeta sosté l'al·legoria de l'aigua per reflexionar sobre molts temes: el cicle de la vida, les ideologies, els fills, la poesia, l'amor. Els continents li serveixen per referir-se als límits: aquari, pou, bassals, piscina (molta piscina), sèquies, rierols i rius, mar. L'aigua recta d'una cascada apel·la a la transgressió. I la "pluja fina" –"no sents, cor meu, quina pluja més fina?"–, va deixar escrit Sagarra pot prefigurar una "tempesta seca". I tota tempesta té alguna cosa de "la perfecció assassina de la vida".

La presó de l'aigua és un exercici d'observació com-

plex –de fora endins, com escau sempre a la bona lírica. Roig no és gaire amic de grans paraules ni d'escarafalls. La serenitat comença sent l'actitud d'aquests poemes, i és més dubtós que també ho acabi sent. A cada poema hi ha algun vers pertorbador, que, per aquella mateixa serenitat de l'arrencada i en general del conjunt, resulta molt més eficaç. Les "agulles diferents que es claven de nou igual", el gest de prémer la ploma contra el paper, la feblesa d'un estat d'esperança que s'assembla a "un niu d'escorpins vora l'incendi" o "el destacte en vena per no sentir dolor sota les benes".

Molt variat de metres i de formes estròfiques, el llibre –breu, contingut: permet suposar un treball d'esporga molt intens i de depuració gairebé obsessiva– parla de naufragis en mars de diversa fondària, i proposa, alhora, un cant sense falliments. Un bon llibre.

L'escriptora sud-africana Nadine Gordimer. RADU SIGHETI / REUTERS

L'home radioactiu

Narrativa

Atrapa la vida

Nadine Gordimer

Traducció de Concepció Iribarren
Edicions 62 i Bruguera
Barcelona, 2006

Joan Agut

Nadine Gordimer (Transvaal, 1923) va estudiar a la Universitat de Johannesburg. Des del 1953 es dedica exclusivament a la literatura. La seva obra es caracteritza per la denúncia del racisme de l'apartheid al seu país i per la penetració psicològica dels seus personatges. Ha publicat una vintena de llibres, entre novel·les i narracions curtes, de les quals cal destacar *Una arma a casa*, *Un món d'estranyes*, *Un convidat d'honor*, *El conservador* i *La filla de Burger*,

que va ser prohibida a Sud-àfrica. El 1991 Nadine Gordimer va rebre el premi Nobel de literatura.

Atrapa la vida és la història de Paul Bannerman i la seva família més propera: muller, pares i fill. Paul, després de ser operat d'un càncer de tiroides, esdevé una persona radioactiva a causa del tractament postoperatori. Aquest fet el converteix en un home isolat, en quarantena, que ha de comunicar-se des de lluny amb la gent que estima. Per tal de protegir el fill de pocs anys, Paul ha de viure amb els seus pares, una parella que vo- reja la seixantena. La situació vital del convalescent propicia que es replantegi tota la vida i els principis que l'han sustentat. Una cosa semblant passa amb els seus familiars, que també viuen una situació excepcional. La crisi està,

doncs, servida. Quan tot sembla que s'ha d'ensorrar, renaixerà una espurna d'esperança i el drama finirà amb el sol que s'eleva a l'horitzó.

Atrapa la vida, a més de ser la crònica d'un drama personal que afecta unes quantes persones, reflecteix la societat actual sud-africana i l'exemplar eliminació de l'odi racial i les injustícies que comportava. En aquest sentit, la novel·la dona testimoni de la superació de l'apartheid i de la convivència pacífica entre blancs i negres.

La novel·la de Gordimer és una obra excel·lent, molt ben escrita, que es desenvolupa amb un ritme pausat i que, com tota gran novel·la, és plena de matisos. Publicada originalment l'any passat, Nadine Gordimer demostra que als 83 anys està en plena forma creativa.

Un viatge particular

Assaig

Viatge a Nequa

Josep Bou i Cinto Gabriel,
fotografies; textos de
diversos autors

H. Cardós. Barcelona, 2006

Salvador Rodés

Viatge a Nequa és la culminació d'un projecte que el versàtil fotògraf Josep Bou va iniciar fa un parell d'anys, amb la idea de plasmar en un recorregut visual i poètic la bellesa de la natura al pla de Nequa, comarca del Pallars Sobirà.

I va triar per company de viatge Cinto Gabriel, etnògraf, historiador i, sobretot, gran amant de la

natura i la fotografia. Ple- gats han realitzat un exercici visual de reconeixement sobre l'entorn paradisiac de Nequa.

Visió suggestiva. El que podria semblar simplement un recull més d'imatges de postal, boniques i efectistes de la natura, en aquest cas és una visió sorprenent i suggestiva dels diversos elements que configuren aquest indret salvatge. Perquè, sense mirada, la imatge fotogràfica és tant sols una superfície plana que no té altre sentit més enllà de l'espectacularitat de les formes que reproduceix de manera mimètica.

L'edició acurada i la posada en pàgina de les foto-

grafies ajuden a donar la forma adequada a l'esperit del projecte i a la dimensió poètica d'aquest particular viatge. És per això que els autors han volgut acompanyar les imatges amb els escrits de diversos narradors (Antoni Dalmau, Josep Vallverdú, Miquel Pueyo, Pep Coll i Narcís Comadira, entre altres autors), fets a partir d'unes fotografies concretes escollides per ells.

És un viatge que propicia la mirada, reconcilia la natura amb la imatge, l'objecte amb l'esperit, les formes reals amb les de l'inconscient..., perquè el viatge no tindria més sentit si, alhora, no es produís el moviment interior necessari per poder recórrer Nequa.